

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek oponenta)

Práci předložil(a) student(ka): **Jana Etrych Goldscheidová**
Název práce: **Německá energetická politika vůči Rusku po anexi Krymu**

Oponoval (u externích oponentů uveďte též adresu a funkci v rámci instituce): V. Handl

1. OBSAH A CÍL PRÁCE (stručná informace o práci, formulace cíle):

Autorka se zabývá často analyzovaným a diskutovaným tématem s relevancí akademickou i politickou – chybami a omyly, případně záměrně egoistickou politikou Německa ve vztahu vůči Rusku specificky v oblasti energetiky, ale i v širším kontextu celkových vztahů. Klade si otázku, proč Německo nevidělo, případně nechtělo vidět Rusko jako diktátorský režim a navyšovalo svou závislost na dodávkách ruských energosurovin nehledě na varování USA, evropských spojenců a zejména států střední východní Evropy, především Polska a baltských států.

Při zpracování se snaží zařadit téma do širšího kontextu, vrací se k dějinám rusko-německého vztahu a dívá se nejen na strukturální podmínky německo-ruského vztahu (charakter německé ekonomiky, její energetiky, odchodu od jádra, omezený vojenský potenciál SRN), ale také kognitivní faktory (role paměti a pocitu viny v německé politice a společnosti, odtud vycházející antimilitarismus) i osobní vazby (vztah Schröder-Putin, přístup A. Merkelové, vazba na Brandtovu Ostpolitik u SPD/F.-W. Steinmeiera a dal.).

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, argumentace, logická struktura, teoretické a metodologické ukotvení, práce s prameny a literaturou, vhodnost příloh apod.):

Autorka se hlásí ke konceptům Německa jako rozpolcené (J. Eberle) a geo-ekonomické mocnosti (D. Kundnani, Stephen Szabo atd.) a snaží se s jejich pomocí německou politiku interpretovat a odpovědět na výzkumnou otázku. Dochází přitom k jistému nepochopení konceptu rozpolcené mocnosti: ten říká, že Německo hraje několik rolí najednou, Německo tak může být zároveň geo-ekonomickou mocností v otázce energetiky a civilní mocností ve snaze rozvíjet EU, nebo řešit politicky konflikt Rusko-Ukrajina.

Struktura práce postupuje vcelku systematicky, vrací se k dynamice vývoje vztahů a jejich přelomům a kvalitativním změnám. Někdy se vývoj tématu komplikuje odklony k otázkám, která jsou relevantní, ale měly by být v souladu s tématem práce pojednány stručněji. To se týká zejména kapitoly 3., jež poměrně podrobně pojednává o německé energetické politice obecně a o tzv. Energiewende zvlášť – pro lepší fungování celku práce by mělo smysl tuto pasáž zkrátit a integrovat do kap. 1 jako strukturální faktor, a tedy před analýzu vztahu s Ruskem.

Práce používá relevantní výběr literatury, který mohl být ovšem širší, zejména vzhledem k rozsáhlé produkci zahraničních výzkumných center, včetně německých, především pro dobu od ruské agrese z 24. 2. 2022.

Na některých místech prezentuje německou politiku vůči Rusku jako vedenou čistě ekonomickými zájmy (např. „Německo budovalo dlouhodobé vztahy s Ruskem za účelem ekonomické prosperity závislé na energetických dodávkách z Ruska“, s. 9). Přenáší logiku energetické politiky na celkový vztah, přitom kromě energetiky např. neplatí, že by Německo po anexi Krymu a válce na Donbase udržovalo s Ruskem nadstandardní vztah (s. 4) - naopak skončilo „strategické partnerství“ i „modernizační partnerství“, německá politika se soustředila na management nového antagonismu a energetika v tom měla mít z politických důvodů úlohu „posledního mostu do Ruska“ (F.-W. Steinmeier).

Některá tvrzení jsou příliš paušální, např. když autorka uvádí německou „reakci, respektive ne-reakci, na napadení Ukrajiny Ruskem v únoru 2022, kdy Německo nepodpořilo sankční programy prosazované ostatními členskými zeměmi EU vůči Rusku“, s. 9. Správně by mělo být přesně uvedeno, které sankční programy nepodpořilo a proč, protože vcelku je Německo již od roku 2014 důležitým zastáncem a garantem sankční politiky vůči Rusku.

Nerealistická je teze, že „Německá politická elita ujistila Rusko, že se nebude vměšovat do geopolitiky v jeho blízkém okolí, které Rusko označí za sféru svého vlivu“ (s. 11). Autorka toto tvrzení Marcela Van Herpena

měla kriticky prověřit, v literatuře, kterou měla k dispozici, ovšem zřejmě tato teze nebyla problematizována. Německo (Francie atd.) samozřejmě negarantovalo Rusku jeho sféru vlivu, protože se proti tomuto velmocenskému nároku Ruska vždy stavělo negativně, bylo ale velmi opatrné, když se jednalo o vztahy Západu s tímto regionem, protože chtělo minimalizovat třecí plochy mezi Západem a Ruskem.

Některá tvrzení jsou správná, ale vztahují se k minulému, už překonanému etapě vztahů – viz např. tvrzení, že „privilegované dohody mezi Německem a Ruskem narušují jednotu EU v otázkách vztahů EU k Rusku“ (s. 12) dnes již v zásadě neplatí.

Práce obsahuje i některé spíše publicistické a navíc vnitřně nesourodé soudy, viz. „Je možné, že když Německo činilo v minulosti mnoho zla, snaží se konat více dobra. Ono dobro však nemusí být skutečným dobrem, nýbrž pouhou zástěrkou pro interní ekonomickou prosperitu. Dle mého názoru se historický stud a vina přenesly do současnosti.“ (s. 13) Z uvedeného se zdá, že se autorka přiklání k názoru, že Německu jde čistě o ekonomiku, ale zároveň se domnívá, že jde o morální faktory vztahu a vzniklou dichotomii nijak neřeší (přitom právě tu řeší koncept rozpolčené mocnosti).

Zvláštní paušální hodnocení představuje teze, že se Německo „egocentricky vymyká“ z evropské integrace (s.14).

Po přesnější formulaci volá také teze: „Zahraničněpolitická praxe Německa však nebyla zcela v souladu s jeho akademickým konceptem a teoretickou argumentací...“ (s. 15). Autorka zřejmě poukazuje na rozdíly mezi politickou rétorikou a politickou praxí Německa, které skutečně existují (a nejen v Německu). Naznačuje ale, že se německá politika řídí jakýmsi „akademickým konceptem“, a dospívá k paušálnímu a navíc publicistickému závěru, že Německo „kázalo vodu a pilo víno“, který do akademické práce nepatří (s. 15).

Autorka se rovněž domnívá, že Moskva s Berlínem a Paříží tvoří jakousi osu, aniž by upřesnila, co pod takovou osou rozumí (s.20).

Nekriticky autorka přebírá i kontroverzní tezi Lougha, že Německo s Ruskem sdílí náhled na region „bývalé východní sféry vlivu v Evropě“ (s. 24). Opak je pravdou: německá politika zásadně odmítla koncept sfér vlivu.

Nerealistické je tvrzení, že německé vztahy s Ruskem jsou nadále „nadstandardní“ a je proto nutná ve vztahu k Německu „opatrnost a monitoring“ (s. 28). Ve skutečnosti jsou německo-ruské vztahy v nejhlubší krizi za dobu od roku 1949 a to i v hospodářské oblasti.

Autorce unikla i nepřesná rovněž formulace, že „po katastrofě jaderné elektrárny ve Fukušimě v roce 2011 Německo naplánovalo drastickou redukci svých jaderných elektráren“ (s. 35), která je navíc v rozporu s jinými pasážemi textu, které správně poukazují na dlouhodobý vývoj německé politiky ukončení jaderné energetiky.

Autorka někdy uvádí deduktivní názory, které jsou problematické a nejsou důsledně argumentačně opřeny. Viz např. paušální teze: „Dle rezistence a pomalosti vyjadřování politické reprezentace k válce na Ukrajině v letech 2022 a 2023 se domnívám, že v Německu s ohledem na jeho *energetické plány setrvat v závislosti na Rusku (proložené písmo VH)* v budoucnosti při naplňování zelených dohod a klimatických plánů, v Německu v roce 2023 panuje chaos a překvapení“ (s. 47). Tato teze platí pouze pokud autorka za německou politiku považuje AfD a případně Die Linke, kde jsou skutečně vedoucí aktéři, kteří požadují obnovu všech dodávek plynu, ropy a uhlí z Ruska. Není naopak spor o to, že se Německo teprve propracovává k jednotné koncepci energetické politiky a ochrany klimatu a vládní politika má někdy chaotické prvky.

Zvláštní je tvrzení, že se Německo v energetice snaží zachovat vůči Rusku jakýsi „neutrální postoj“ (s. 47). Ve skutečnosti Německo vzhledem k ruské válce prolomilo několik historických tabu a mimo jiné se radikálně „odřezává“ od ruských dodávek ropy, dodávky plynu zastavilo samo Rusko.

V závěru se zdá, že autorka úvodní rezervovanost části politické scény (hlavně kancléře Scholze) k dodávkám těžkých zbraní na Ukrajinu mylně interpretuje jako německou rezervovanost přímo vůči Rusku a domnívá se, že SRN dokonce vůči Rusku zaujímá jakousi submisivní pozici (s. 50) a souhlasí s principem „nevměšování se do ruské mezinárodní politiky“ (s. 52).

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, formální náležitosti práce apod.):

Autorka píše dobře a srozumitelně, práce nicméně obsahuje některé chyby a zasloužila by si pečlivější redakční úpravu.

Vědecký aparát je používán v zásadě správně, vykazuje ale jisté nedostatky, např. některé odkazy pod čarou jsou uvedené v již napoprvé ve zkrácené formě atd.

4. KONTROLA ORIGINALITY TEXTU

Prohlašuji, že jsem se seznámil/a s výsledkem kontroly originality textu závěrečné práce v systému:

Theses Turnitin Ouriginal (Urkund)

Komentář k výsledku kontroly: Shoda 91% je způsobena existencí ještě jedné verze textu v systému, jinak není důvod pochybovat o autorství práce.

5. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek, naplnění cíle apod.):

Práce přináší vcelku dobře informovaný a zajímavý pohled na německou energetickou politiku vůči Rusku po anexi Krymu, správně kriticky poukazuje na selhání a chyby, kterých se Německo dopustilo.

Práce je nicméně (zřejmě i kvůli nedostatečné redakční úpravě) v některých momentech nekonzistentní pokud jde o hodnocení německé politiky, pomíjí často politickou dimenzi energetické vazby na Rusko, dopouští se paušálních a nediferencovaných soudů, které dostatečně neargumentuje.

6. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

Vidí autorka nejen ekonomickou, ale také politickou motivaci SRN pro kontroverzní projekt Nord Stream 2?

7. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

(A-F):

Doporučuje se přijmout práci k obhajobě a ohodnotit ji v závislosti na úspěšnosti obhajoby známkou C až D.

Datum: 29. 5. 2023

Podpis: V. Handl

Pozn.: Hodnocení pište k jednotlivým bodům, pokud nepíšete v textovém editoru, použijte při nedostatku místa zadní stranu nebo příložený list. V hodnocení práce se pokuste oddělit ty její nedostatky, které jsou, podle vašeho mínění, obhajobou neodstranitelné (např. chybí kritické zhodnocení pramenů a literatury), od těch věcí, které student může dobrou obhajobou napravit; poměr těchto dvou položek berte prosím v úvahu při stanovení konečné známky.